

nat de busques o buscalls romanien la *llenya*, que acaba per substituir cada dia més completament la memòria de *llenya*.

Com que s'ha persistit tant a lligar *BUSCAR*, substitut de ' cercar ', i el seu origen, amb el nostre *busca*, és natural tractar-ne en el mateix article. Però en català el verb és essencialment un sobrevingut. Les conclusions del *DCEC* s'han de mirar com a definitives i comprenen tots els punts fonamentals. Podríem, doncs, repetir-les ara i, donades les característiques del llibre present, podem quasi limitar-nos a reproduir-les, si bé hi afegirem alguns detalls i corroboracions, sobretot en els aspectes catalans.

En llengua castellana i en la llengua gallego-portuguesa, és un mot bàsic i molt freqüent, i d'usos essencials des dels orígens (*P. del Cid*, *Libre dels Tres Reis*, etc., en cast.; des de les *Cantigas* i les més arcaïques cançons d'amigo i d'escarnho en gallego-portuguès), en català no es documenta fins al S. XVII.³ Si bé en les llengües de Ponent es troba des dels primers textos l'accepció general, és molt corrent llavors, i es fa notar molt, l'acc. 'procurar': el bé, el mal, profit, un servei, etc.: *P. del Cid*, vv. 132, 509, 3567; Berceo, *Mil.*, 50c, 61b, 74b, 739b, 791b, etc.; MzPi., *DocLingCast.*, anys 1212, 1222, 1225, 1228 (48.17, 49.11, 208.26, 213.31, 315.10), Sem Tob, estr. 503.⁴ Igual en gallego-portuguès antic, García de Guillade (mj. S. XIII), ed. Nobiling, vv. 123-124; *Canc.* de Don Denis, vv. 585, 1778, 2058, i així va seguint fins a la *Monarchia Lusitana* de Brandão.⁵ És probable que aquest significat sigui important per a l'etimologia.⁶

Potser estem davant un mot jurídic d'origen molt antic, com ho són els cast. *SACAR*, *QUITAR*, *TOMAR*. Molt correntment s'ha cregut (Diez, CMichaëlis, Cuervo, *Dicc.*, i d'altres que a ells s'atenen) que originàriament va ser un terme de caça, amb el sentit de 'seguir el rastre',⁷ i que es deriva de *BOSC*, idea en suport de la qual Cuervo citava els substantius *busco* 'rastre dels animals' (en la 1.ª *Crón. Gral.*, fi S. XIII), *busca* 'tropa de caçaires i gossos que corre pels boscos darrere la caça' [1.ª meitat S. XIV], 'acció de fer-ho' [id.], 'gos buscaire de caça' [1634]; així com cast. *montear* ' cercar la caça ' derivat de *monte* en el sentit de 'bosc'. S'hi podia afegir que aquesta és una de les principals accs. en què *buscar* ha passat a l'italià, i una d'aquelles en què té l'ús màxim, i el més escampat, en català, on és l'única normal en el de les Illes.

Això no obstant, i com ja va observar Baist (*ZRPh.* xxxii, 1907, 427), aquesta hipòtesi topa amb el fet que *bosque* (veg. *BOSC*) és un mot d'introducció ben tardana tant en castellà com en portuguès. Tinent un caràcter absolutament radical durant molts segles (i d'efectes encara ben perceptibles fins avui), això és una objecció demolidora, que obliga a retirar la idea.⁸ I en alguns sentits l'esmena que hi han introduït el *REW*, 1420 i Gamillscheg (*RGerm.* i, 231) (imitats per Bloch, Wartburg i d'altres) no ho ha millorat sinó agreujat encara, en suggerir que vingui de l'ètimon germànic del nostre *BUSCA*, suposant que

tingués en cast.-port. el sentit inicial de ' cercar llenya, fer llenya ', car aquest mot sí que no ha existit mai en castellà ni portuguès; sembla que és precisament per això que M-L. (i seguidors) volien que *busca* vingués del gòtic, car així podien insinuar una possibilitat que un tal verb derivat ja vingués format des del gòtic; però ja he indicat que el tipus *BUSCA* és exclusivament de la zona mitteldeutsch (res en escandinau ni en gòtic, i ni tan sols en ags., b.-al. ant. o mj., etc.), de manera que l'atribució al gòtic no passa de ser una hipòtesi ad hoc, i enterament infundada. En conclusió, doncs, no cal pensar més en el germànic.

Reconeguem que és una situació ben extraordinària la d'un dels verbs bàsics de dues de les llengües cabdals de la Romània, del qual no s'ha proposat cap etimologia digna d'estudi.⁹ Llavors, què? ¿Pensariem en un origen pre-romà? Com que en abstracte això no és inversemblant, em preguntava ja el 1953 en el *DCEC* si es podia pensar en una etimologia cèltica: un cèlt. *BUSKŌ 'jo guanyo, conquisto', de la mateixa arrel que el tipus cèltic conegut *BOUD-* 'guany, profit, victòria'. Comparem irl. ant. *búaid* 'victòria', ky. *budd* «utilitas, commodum, quaestus», bret. ant. *bud* 'premi de la victòria» (tots < *BOUD-*), gal i briton. ant. *Bodicos* «victors», *Bo(u)di(c)ca* «victrix», ky. mj. *bu-dic*, irl. ant. *buadach* 'victorios' (< *BOUDĪCOS*).¹⁰

Al vocalisme *BOUD-* de tot això hauria de correspondre *BUD-* en una formació verbal en -*SK-* (per a derivats cèltics amb aquest sufix, veg. Pedersen, *Vgl. Gramm.* II, 18), però potser la reducció de -*SK-* a -*SK-* podria explicar la *u* romànica (sigui allargament compensatori, sigui altrament: per timbre romànic, no per quantitat); i de tota manera, la formació en -*SK-* admetria doble interpretació (caràcter incoatiu, no sols -*SK-* del tema de present), ço que encara podria dar joc potser per a tipus apofònics diversos (grau dèbil prolongat?)¹¹ Acabava llavors dient: tot això és possible, però molt arriscat, no havent-hi equivalents en cèltic insular. Han passat els anys i continuo amb el mateix judici; a condició d'ampliar l'abast possible d'una tal hipòtesi a d'altres llengües indoeuropees¹² i no tancar la porta a formacions diferents dins aquesta família, i ara més aviat m'inclinaria a reconèixer més versemblança per aquest costat.¹³

Del castellà el mot va passar a llengües romàniques veïnes. En particular ha rebut favor en alguns parlars occitans moderns; ni Mistral, algun cop, no va fer-ne rosegons: «Qu'anàs *bouscà* vers Mount-de-Vergue / lou Sant-Pieloun?», *Mireio* VII, 72.1. Fr. antiq. *busquer* id. [S. XVI]. It. *buscare* 'procurar-se industriosa-ment', ' cercar-se coses desagradables ', 'buscar (el gos)' [princ. S. XVI: Zaccaria], sic. orient. *vuscari*, Basilicata *abbuscare*, Apúlia del Nord *abbuškə*, Tarent *abbuscare*, Irpino *abbuškə*, Iesi *abbuscà*, *buscà* 'guanyar treballant' (Rohlf, *ARom.* VII, 458; Gatti, *ARom.* IV, 211), abruzz. *revuscèd* 'escorcollar'.

Quant al cat. *buscar*, em limitaré a l'aspecte cronològic en la llengua literària. *AlcM* no en dona ex. anterior a 1666, en doc. mallorquí; un de 1683 en el *DAG*; el primer *dicc.* que el registra és Lacav. (1695)